

Vår referens: Hans Dahlqvist, utbildningschef
E-post: hans.dahlqvist@gmail.com

Remiss från Utbildningsdepartementet - Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan

Förslag till beslut

1. Bildningsnämnden godkänner yttrandet avseende remiss från Utbildningsdepartementet – *Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan* enligt förvaltningens förslag.

Sammanfattning

I promemoria U2021/00301 följer förslag för att öka kvaliteten i lärarutbildningen och öka antalet lärare genom kortare vägar till lärarexamen. Promemorian föreslår bland annat:

- Att kraven på lärarutbildningen skärps och fokus förtydligas.
- En försöksverksamhet med kortare kompletterande pedagogisk utbildning för fler lärare i skolan.
- Ändringar i befintliga kompletterande utbildningar för fler ämneslärare.
- En mer flexibel grundlärarexamen som omfattar svenska som andraspråk och modersmål.

Samtliga förslag föreslås träda i kraft den 1 augusti 2021 men ska börja tillämpas först vid årsskiftet 2021/2022.

Beskrivning av ärendet

I promemoria U2021/00301 följer förslag för att öka kvaliteten i lärarutbildningen och öka antalet lärare genom kortare vägar till lärarexamen. Förslagen är ett led den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna (Januariöverenskommelsen), där det av punkt 56 i överenskommelsen framgår att lärarutbildningen ska reformeras.¹

Samtliga förslag föreslås träda i kraft den 1 augusti 2021 men ska börja tillämpas först vid årsskiftet 2021/2022. De som främst berörs av nedanstående förslag är

¹ Utbildningsdepartementet. *Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan*. Promemoria U2021/00301. 2021, s. 5.

lärosäten som anordnar förskollärary- och lärarutbildningar, men i förlängningen följer även konsekvenser för huvudmän samt lärare och elever.²

Nedan sammanfattas respektive förslag utifrån den ordning och numrering som anges i promemorian:

6.1 En ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare och tydligare fokus på examensmålen

Som ett led i att skärpa kraven på lärar- och förskolläraryutbildningen föreslås att de *bestämmelser* om innehåll i och omfattning av utbildningsvetenskaplig kärna, verksamhetsförlagd utbildning samt ämnes- och ämnesdidaktiska studier i högskole-förordningen (examensordningen) ska flyttas till den nya förordningen och göras om till *krav* på den utbildning som leder fram till examen.

6.2 Innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan förtydligas

De examensmål som är gemensamma för förskollärary- och lärarexamen samlas i en examensbeskrivning för lärare och förskollärary, istället för att upprepas flera gånger för respektive inriktning. Detta för att tydligare möta kraven i högskoleförordningen om kortfattade och koncisa examensbeskrivningar samt för att tydliggöra ett fokus mot examensmålen. Vidare föreslår man att innehållet i den så kallade utbildnings-vetenskapliga kärnan förtydligas, för att innehålla tvärvetenskapliga perspektiv som inbegriper kognitionsvetenskap. Syftet med den utbildningsvetenskapliga kärnan ska tydliggöras i regleringen, för att göra kopplingen mellan teori och praktik i denna del av utbildningen tydligare.

6.3 Utformningen av den verksamhetsförlagda utbildningen förtydligas

För att ytterligare konkretisera kopplingen mellan teori och praktik ska det i den nya förordningen anges att verksamhetsförlagd utbildning (VFU) ska ge studenterna praktiska färdigheter och möjlighet att tillämpa teoretisk kunskap i skol- och förskoleverksamhet. Lärosätena ska ansvara för att anordna handledarutbildningar för att trygga tillgången på handledare samt att "särskilt yrkesskickliga lärare och förskollärary används i verksamhetsförlagd utbildning".³ Förtydligandet innebär också att den verksamhetsförlagda utbildningen till så stor del som möjligt ska fullgöras vid så kallad övningsskola eller övningsförskola, med en "en högre koncentration av studenter samt utbildade handledare".⁴ Man föreslår också att lärar- och förskollärarystudenter ska ha sin VFU i verksamheter med skilda förutsättningar, i den utsträckning det är möjligt.

6.4 Samverkansstruktur och anställningar inom utbildningen

I den nya förordningen är förslaget att lärosäten ska ha en struktur för samverkan med skolhuvudmän i utbildningen av lärare och förskollärary. Lärosäten ska verka för att särskilt yrkesskickliga lärare ska inkluderas i utbildningen samt för att anställa lärare med forskarexamen.

6.5 Antalet lärarledda timmar inom utbildningen ska redovisas och följas upp

I den nya förordningen föreslås att lärosäten ska öka antalet lärarledda timmar, vilket sedan ska följas av Universitetskanslersämbetet som också ska utveckla

² ibid. s. 172.

³ ibid. s. 5.

⁴ ibid. s. 77.

modell för nationell uppföljning och sätta upp mål om ökning av antalet lärarledda timmar för respektive lärosäte.

7.2 En försöksverksamhet med kortare kompletterande pedagogisk utbildning för personer med en tidigare examen

Förordning (2011:686) har tillsammans med förordning (2016:705) möjliggjort att personer med tidigare utbildning på grund- eller avancerad nivå samt med forskarutbildning med en kompletterande pedagogisk utbildning om 90 högskolepoäng kan avlägga lärar- och förskollärarexamen. I promemorian föreslås en *försöks-verksamhet* på fem år, vilken innebär att personer med tidigare examina ska kunna läsa en kompletterande pedagogisk utbildning med *kortare utbildningstid*, där utbildningen till grundlärare omfattar 75 högskolepoäng under ett kalenderår och utbildningen till ämneslärare omfattar 60 högskolepoäng under ett normalstudieår (40 veckors studier). För undervisning i gymnasiet ska den tidigare examen vara på avancerad nivå (240 högskolepoäng) och för andra undervisningsformer på lägst grundnivå (180 högskolepoäng).

7.3 Utbildningen ska innehålla utbildningsvetenskaplig kärna, verksamhetsförlagd utbildning och ämnesstudier

Utbildningen ska oavsett inriktning bestå av studier inom utbildningsvetenskaplig kärna om 20 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 20 högskolepoäng. För utbildning till grundlärare ska den även omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 35 högskolepoäng. För utbildning till ämneslärare ska de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna i stället omfatta 20 högskolepoäng. Detta innebär att utbildningen som leder till grundlärarexamen ska omfatta 75 högskolepoäng och utbildningen som leder till ämneslärarexamen ska omfatta 60 högskolepoäng. Utbildningen till grundlärare ska anordnas med förhöjd studietakt under ett kalenderår. Utbildningen till ämneslärare ska anordnas på heltid under ett normalstudieår.

7.4 Den tidigare examen styr vilken undervisningsbehörighet som examen efter genomförd kompletterande pedagogisk utbildning avser att leda till

Vilken undervisningsbehörighet som utbildningen avser att leda till bedöms utifrån vilken tidigare examen som den studerande har. Vilken undervisningsbehörighet som följer av vilken examen ska framgå i bilaga 2 till förordningen. Det ska framgå att den sammantagna utbildningen (tidigare examen och kompletterande pedagogisk utbildning) får anses omfatta ämnesstudier med den poängomfattning som krävs för behörighet i ovan nämnda ämnen enligt förordningen om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare. Promemorian föreslår vidare i relation till den kompletterande pedagogiska utbildningen att lärosätena ska vara mer flexibla i behörighetsbedömningen av de som söker till utbildningarna. Det föreslås att läggas till förordningarna att personer med examen på forskarnivå som kan anses besitta den ämneskunskap som krävs *utan* att ha poängkraven för en given examen ändå ska kunna anses behöriga.

7.5 Regeringen ska besluta vilka lärosäten som ska få i uppdrag att anordna den nya kompletterande pedagogiska utbildningen

I promemorian föreslås att *försöksverksamheten* med den kortare kompletterande pedagogiska utbildningen ska anordnas vid de universitet eller högskolor som regeringen beslutar. Försöksverksamheten ska vara femårig och

förordningen som ska reglera utbildningen föreslås därför upphöra 2027. Verksamheten ska följas upp löpande i särskild ordning för att identifiera eventuella behov av justeringar och efteråt också utvärderas.

7.6 Möjligheter till studiefinansiering

I promemorian föreslås att de som studerar mot en *grundlärarexamen* inom ramen för en kompletterande pedagogisk utbildning ska vara berättigade till det högre bidragsbeloppet inom studiemedlen, vilket för närvarande endast gäller studier på en kompletterande pedagogisk utbildning som leder till *ämneslärarexamen*. Skälet till detta är att personer som söker till utbildningarna kan finnas i olika livssituationer, men möjligheten till finansiering menar man bör gälla både kompletterande pedagogisk utbildning som leder till grundlärarexamen som ämneslärarexamen.

8 Ändringar i befintlig kompletterande pedagogisk utbildning för fler ämneslärare

Promemorian föreslår vidare i relation till den kompletterande pedagogiska utbildningen att lärosätena ska vara mer flexibla i behörighetsbedömningen av de som söker till utbildningarna. Man menar att "[f]lera lärosäten har mycket snäva och detaljerade uppställda krav för behörighet, vilket försvårar omställning till lärare för akademiker med annan tidigare utbildning".⁵ Man menar vidare att "[ä]ven personer som har ämneskunskaper i ett undervisningsämne som har sådan relevans för det undervisningsämne som ämneslärarexamen avser att omfatta att det kan anses motsvara poängkraven för särskild behörighet ska kunna antas till utbildningen".⁶ Inom ramen för kompletterande pedagogisk utbildning ska även möjligheten att skriva ett självständigt arbete öppnas upp, så att fler som saknar en viss form av behörighet ska kunna tillgodogöra sig detta inom utbildningen.

9.1 Grundlärarutbildningen med inriktning mot F-3 och 4-6 ska kunna omfatta svenska som andraspråk och modersmål

Behovet av lärare med behörighet att undervisa i svenska som andraspråk och modersmål är betydande i den svenska skolan, vilket är en konsekvens av att elever med annat modersmål har ökat. Därför föreslås att grundlärarutbildningen som omfattar årskurserna F-3 och 4-6 kan innefatta ämnesstudier i svenska som andraspråk och modersmål inklusive nationella minoritetsspråk. Om grundlärarutbildningen omfattar ämnet svenska ska studier med 15 högskolepoäng i svenska som andraspråk räcka för behörighet i ämnet, till skillnad från dagens 30 högskolepoäng.

9.2 Nya bestämmelser om utökad behörighet och tillträde till studier i ämnet modersmål

Förslaget innebär att utökad behörighet ska ges även för den som har kompletterat sin examen med minst 30 högskolepoäng eller motsvarande i språkidaktik med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål. Anledningen är att bristen på behöriga lärare i modersmålsundervisningen är stor, vilket visats i flera utredningar.⁷

⁵ ibid. s. 9.

⁶ ibid. s. 146.

⁷ ibid. s. 165.

Utbildningssektorns synpunkter

6.1 En ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare och tydligare fokus på examensmålen

Utbildningssektorn har inget att erinra mot detta förslag.

6.2 Innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan förtydligas

Utbildningssektorn har inget att erinra mot detta förslag.

6.3 Utformningen av den verksamhetsförlagda utbildningen förtydligas

Det finns en risk i att koncentrera VFU:n till övningsförskolor och övningsskolor. Som representant för en liten kommun vill vi gärna kunna sprida mottagandet mellan kommunens verksamheter i syfte att fördela både arbetsbelastning och det lärande som det innebär att ta emot studenter. Det är generellt viktigt att skapa förutsättningar för studenterna att göra sin VFU även i mindre kommuner, och vi ser idag en koncentration till de större städerna.

6.4 Samverkansstruktur och anställningar inom utbildningen

Utbildningssektorn har inget att erinra mot detta förslag.

6.5 Antalet lärarledda timmar inom utbildningen ska redovisas och följas upp

Utbildningssektorn har inget att erinra mot detta förslag.

7.2 En försöksverksamhet med kortare kompletterande pedagogisk utbildning för personer med en tidigare examen

Det är positivt att det öppnas fler vägar in i läraryrket, då bristen på behörig personal är ytterst allvarlig.

7.3 Utbildningen ska innehålla utbildningsvetenskaplig kärna, verksamhetsförlagd utbildning och ämnesstudier

Utbildningssektorn har inget att erinra mot detta förslag.

7.4 Den tidigare examen styr vilken undervisningsbehörighet som examen efter genomförd kompletterande pedagogisk utbildning avser att leda till

Utbildningssektorn har inget att erinra mot detta förslag.

7.5 Regeringen ska besluta vilka lärosäten som ska få i uppdrag att anordna den nya kompletterande pedagogiska utbildningen

Utbildningssektorn har inget att erinra mot detta förslag.

7.6 Möjligheter till studiefinansiering

Utbildningssektorn ställer sig positiv till detta förslag, då det underlättar för studenterna att fortbilda sig till lärare.

8 Ändringar i befintlig kompletterande pedagogisk utbildning för fler ämneslärare

Utbildningssektorn har inget att erinra mot detta förslag, men viktigt att det inte innebär en flexibilitet angående kvalitet.

9.1 Grundlärarutbildningen med inriktning mot F-3 och 4-6 ska kunna omfatta svenska som andraspråk och modersmål

Utbildningssektorn ställer sig positiv till detta förslag, då det saknas behöriga lärare i svenska som andraspråk och i modersmål.

9.2 Nya bestämmelser om utökad behörighet och tillträde till studier i ämnet modersmål

Utbildningssektorn ställer sig positiv till detta förslag, då det saknas behöriga lärare i modersmål.

Hans Dahlqvist
Utbildningschef